

Η ευρωπαϊκή διάσταση της ενεργής πολιτικότητας σε εφήβους διαφορετικής καταγωγής: Ζήτημα ταυτότητας ή ικανότητας;

Βασίλης Παυλόπουλος, Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ευρωπαϊκή διάσταση της ενεργής πολιτειότητας των εφήβων δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Αυτό αποτελεί έκπληξη, δεδομένης της σπουδαιότητας του θέματος για λόγους τόσο θεωρητικούς, όσο και κοινωνικούς. Παρόμοια υποτιμημένη ερευνητικά είναι η ενεργή πολιτειότητα των εφήβων διαφορετικής καταγωγής, καθώς οι περισσότερες μελέτες εξαντλούνται σε διάφορες όψεις της αποκαλούμενης προσαρμογής των μεταναστών. Η παρούσα έρευνα στοχεύει να συμβάλει στην κατανόηση των παραπάνω εστιάζοντας σε δύο διεργασίες που εξηγούν την ευρωπαϊκή συνιστώσα της ενεργής πολιτειότητας, δηλ. την ευρωπαϊκή ταυτότητα και τις προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας. Το δείγμα αποτέλεσαν 583 μαθητές Λυκείου (μέση ηλικία: 15,1 έτη, 60% κορίτσια), από τους οποίους οι 201 (35%) είχαν μεταναστευτικό υπόβαθρο. Οι μετρήσεις περιλάμβαναν το πολιτικό ενδιαφέρον, δύο διαστάσεις (εξερεύνηση, δέσμευση) της ευρωπαϊκής και της ελληνικής ταυτότητας, την πολιτική αυτοαποτελεσματικότητα, τις αναπαραστάσεις για τον Ευρωπαϊκό πολίτη και πέντε δείκτες πολιτικής και κοινοτικής συμμετοχής. Οι αναλύσεις έλεγξαν μια σειρά από μοντέλα διαμεσολάβησης της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της αυτοαποτελεσματικότητας στη σχέση μεταξύ πολιτικού ενδιαφέροντος και πολιτικής συμμετοχής, με ρυθμιστικό παράγοντα την καταγωγή. Διαπιστώθηκε ότι η ενεργή πολιτειότητα έχει μάλλον λειτουργικό χαρακτήρα για τους εφήβους με μεταναστευτικό υπόβαθρο, ως καταλύτης για την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Από το άλλο μέρος, οι έφηβοι ελληνικής καταγωγής χρειάζονται να διαπραγματευθούν περισσότερο την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα προκειμένου να εμπλακούν σε δράσεις πολιτικής και κοινοτικής συμμετοχής, πιθανόν για να την καταστήσουν συμβατή με την ισχυρή ελληνική τους ταυτότητα. Τα παραπάνω αναδεικνύουν τη σημασία της ευρωπαϊκής διάστασης της πολιτειότητας, ως το κατ' εξοχήν πεδίο διαμόρφωσης μιας συμπεριληπτικής και υπερεθνικής, αν και όχι απαραίτητα συνεκτικής, ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Constructing Active Citizenship with European Youth: POLICIES, PRACTICES, CHALLENGES AND SOLUTIONS

- Το ερευνητικό πρόγραμμα CATCH–EYoU χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (πρόγραμμα Horizon 2020, GA No 649538, 2015-2018)
- Συνεργασία οκτώ ευρωπαϊκών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων: Alma Mater Studiorum Università di Bologna (Ιταλία), Örebro University (Σουηδία), Friedrich-Schiller-Universität Jena (Γερμανία), Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ελλάδα), Universidade do Porto (Πορτογαλία), Masaryk University (Τσεχία), London School of Economics and Political Science (Ηνωμένο Βασίλειο), Tartu Ülikool (Εσθονία), Forum Nazionale dei Giovani (Ιταλία).
- Μελέτησε τις πολλαπλές μορφές και τα περιεχόμενα της πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής των νέων στις χώρες της ΕΕ, καθώς και τους πολυεπίπεδους (ψυχολογικούς, αναπτυξιακούς, κοινωνικούς) παράγοντες που την ενεργοποιούν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολιτειότητα και συμμετοχή

- Η **ενεργή πολιτειότητα (active citizenship)** απορρέει από την αντίληψη του πολίτη ως συνειδητού φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στις δημοκρατικές κοινωνίες και συνεπάγεται τη δραστηριοποίηση σε πολιτικές και κοινωνικές δομές διαμόρφωσης απόψεων ή σε άτυπες συλλογικότητες.
- Η **κοινοτική δέσμευση (civic engagement)** αναφέρεται σε γενικούς τρόπους με τους οποίους οι ενεργοί πολίτες συμμετέχουν στη ζωή της κοινότητας για να βελτιώσουν τις συνθήκες και να διαμορφώσουν το μέλλον της (Adler & Goggin, 2005).
- Η **πολιτική συμμετοχή (political participation)** ενσωματώνει στοχευμένες ενέργειες ή δράσεις των πολιτών με σκοπό να επηρεάσουν τις πολιτικές εξελίξεις σε μια κοινωνία (Teorell, Torcal, & Montero, 2007).

Μορφές ενεργής πολιτειότητας

Θεσμοθετημένη συμμετοχή

- Ένταξη σε πολιτικό κόμμα
- Επικοινωνία με πολιτικό εκπρόσωπο
- Δωρεά χρημάτων για την υποστήριξη πολιτικού φορέα

Εκφραστική συμμετοχή στο διαδίκτυο

- Ανάρτηση ειδήσεων ή πολυμέσων με πολιτικό περιεχόμενο
- Συζήτηση πολιτικών ζητημάτων στα κοινωνικά δίκτυα

Ακτιβιστική συμμετοχή

- Υπογραφή κειμένου διαμαρτυρίας
- Συμμετοχή σε διαδήλωση ή απεργία

Εκφραστική συμμετοχή εκτός διαδικτύου

- Κονκάρδα ή μπλουζάκι με μήνυμα πολιτικού περιεχομένου

Οικονομική συμμετοχή

- Αποκλεισμός ή προώθηση προϊόντων
- Δωρεά χρημάτων για κοινωνικό σκοπό

Κοινοτική συμμετοχή

- Εθελοντισμός
- Εργασία για κοινοτικό σκοπό

- Κανονιστική vs. αντισυμβατική (ενίοτε παραβατική)

Η ενεργή πολιτειότητα σε κρίση;

- Διάχυτη ανησυχία για την αυξανόμενη αποχή των νέων από τις εκλογές και άλλες παραδοσιακές μορφές πολιτικής έκφρασης (Putnam, 2000)
- Πολιτικός αποκλεισμός ομάδων, όπως οι μετανάστες, εξαιτίας του ελιτίστικου χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος (Cammaerts et al., 2014)
- Αμφισβήτηση του ίδιου του προτύπου της συμμετοχής δημοκρατίας και αναζήτηση εναλλακτικών καθεστώτων (Parvin, 2018)
- Απονομιμοποίηση των πολιτικών θεσμών στο πλαίσιο εξελίξεων όπως η εκλογική άνοδος του φασισμού, οι προσφυγικές ροές και οι εντεινόμενες ανισότητες (π.χ. Hatton, 2016. Kuhn et al., 2016. Maricut, 2017).
- Είναι όλες οι μορφές πολιτικής συμμετοχής θετικές για τη δημοκρατία; (Banaji et al., 2017)

Πολιτικό ενδιαφέρον

- Οι Amnå και Ekman (2014) πρότειναν την εννοιολογική διάκριση του πολιτικού ενδιαφέροντος από την πολιτική συμμετοχή. Έτσι εντόπισαν τύπους πολιτικής παθητικότητας: αδιαφορία, απογοήτευση, επιφυλακτικότητα.
- Το πολιτικό ενδιαφέρον συνδέεται διαφορετικά με τους αναδυόμενους τύπους συμμετοχής (π.χ. κοινωνικά δίκτυα, εθελοντισμός) στις σύγχρονες δημοκρατίες, όπου η έμφαση μετατοπίζεται από τα καθήκοντα του πολίτη στην προσωπική δέσμευση (Dalton, 2008) και τις άτυπες αλληλεπιδράσεις (McClurg, 2003).
- Το πολιτικό ενδιαφέρον μπορεί να επηρεάζει έμμεσα τη συμμετοχή με τη διαμεσολάβηση παραγόντων, όπως η πολιτική αυτοαποτελεσματικότητα (Kenski & Stroud, 2006) και η διαμόρφωση της ταυτότητας (Mannerström, Lönnqvist, & Leikas, 2017).

Πολιτική αυτοαποτελεσματικότητα

- Έχει διαπιστωθεί μείωση του πολιτικού ενδιαφέροντος των νέων εξαιτίας της έλλειψης πολιτικής αυτοαποτελεσματικότητας (Mierina, 2014), δηλαδή της αίσθησής τους ότι η ατομική πολιτική δράση δεν (μπορεί να) έχει σημαντική επίδραση στην πολιτική διαδικασία (Campbell et al., 1954).
- Η ευθεία επίδραση της πολιτικής αυτοαποτελεσματικότητας στη συμμετοχή είναι καλά εδραιωμένο εύρημα σε διεθνείς μελέτες (π.χ. Karp & Banducci, 2008· Torney-Purta, 2002).
- Επιπλέον, η πολιτική αυτοαποτελεσματικότητα μεσολαβεί τη σχέση διαφόρων τύπων πολιτικής συμμετοχής με την προσωπικότητα (Gallego & Oberski, 2011), τη χρήση των MME (Jung et al., 2011· Hoffman & Thomson, 2009), και τις διαπροσωπικές συζητήσεις (McLeod et al., 1999).

Κοινωνική ταυτότητα

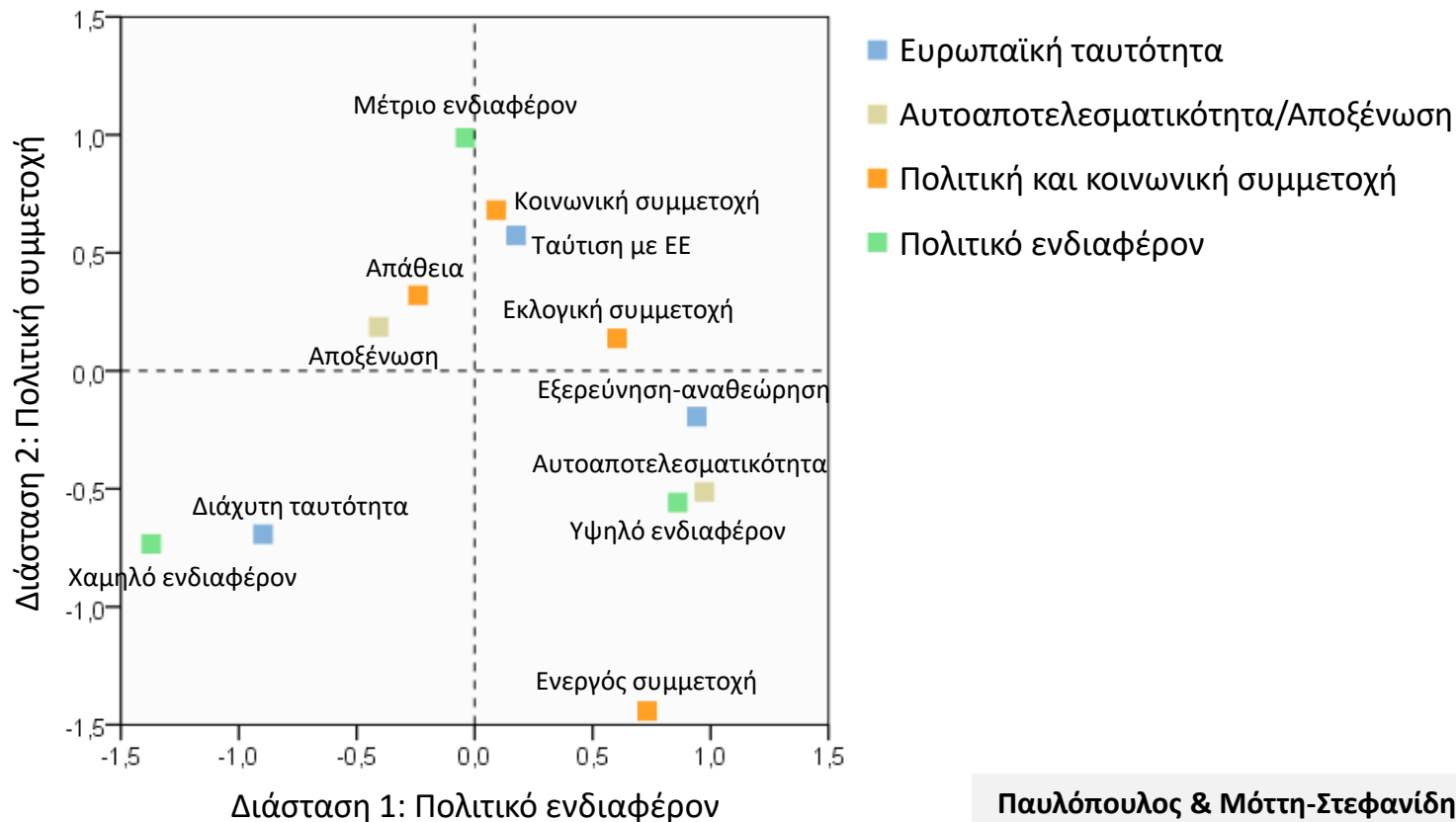
- Από κοινωνιοψυχολογική σκοπιά, μεγαλύτερος βαθμός ταύτισης με μια ομάδα είναι πιθανό ότι θα οδηγήσει σε δράσεις για την υπεράσπιση της ομάδας (Klandermans, 2014). Τα αποτελέσματα μετα-αναλύσεων έχουν δείξει ότι η κοινωνική ταυτότητα ασκεί ευθείες και έμμεσες επιδράσεις στη συλλογική δράση (Van Zomeren, Postmes, & Spears, 2008).
- Από αναπτυξιακή σκοπιά, έχει βρεθεί αμοιβαία διαχρονική συσχέτιση της ενεργής πολιτειότητας με τη διαμόρφωση της ταυτότητας στην εφηβεία (Crocetti et al., 2014). Επιπλέον, η εξερεύνηση εναλλακτικών ταυτοτήτων συνεισφέρει στην αύξηση της πολιτικής συμμετοχής (Mannerström et al., 2017).

Η ευρωπαϊκή διάσταση

- Δεδομένης της σημασίας της πολιτικής ταυτότητας για την πολιτική συμμετοχή και, τελικά, για την ποιότητα της δημοκρατίας, αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι αυτό είναι ένα υποτιμημένο ζήτημα στο πλαίσιο της ΕΕ.
- Η διαμόρφωση μιας διακριτής ευρωπαϊκής πολιτικής ταυτότητας θεωρείται προϋπόθεση για τη νομιμοποίηση των ευρωπαϊκών θεσμών (Cerutti, 2003). Πολλοί νέοι εξηγούν την ψήφο στις ευρωεκλογές με βάση την αίσθηση ότι είναι ευρωπαίοι πολίτες (European Parliamentary Research Service, 2014).
- Το χάσμα μεταξύ των γηγενών πολιτών και των μεταναστών με και χωρίς πολιτογράφηση ποικίλλει στις χώρες της ΕΕ (Bauböck et al., 2013), καθιστώντας την ιθαγένεια διακύβευμα και συγχρόνως μέσο ένταξης των μεταναστών και κοινωνικής συμπερίληψης.

Πολιτικό ενδιαφέρον και πολιτική συμμετοχή: Παραγοντική ανάλυση πολλαπλών αντιστοιχιών

Ερευνητικοί στόχοι

- Πρώτον, διερευνήσαμε τη σχέση του πολιτικού ενδιαφέροντος με διάφορες όψεις της ενεργής πολιτειότητας. Δεύτερον, εξετάσαμε τον διαμεσολαβητικό ρόλο της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της πολιτικής αυτοαποτελεσματικότητας (SIMCA· Van Zomeren et al., 2008). Τρίτον, εξετάσαμε τον ρυθμιστικό ρόλο της μεταναστευτικής ιδιότητας.
- Λανθάνουσα πολιτειότητα (Ekman & Amnå, 2012), η οποία ου περιλαμβάνει αναπαραστασιακές, αξιολογικές και εκφραστικές συνιστώσες.
- Η ευρωπαϊκή διάσταση ως συμπεριληπτική, αν και όχι απαραίτητα συνεκτική, υπερεθνική ταυτότητα (Stanley, 2013).
- Η ενεργή πολιτειότητα ως μέσο για την ένταξη των μεταναστών (Bauböck et al., 2013).

ΜΕΘΟΔΟΣ

Συμμετέχοντες

- Συνολικό N **583** μαθητές της Α' Γυμνασίου
- Μετανάστευση **201** (35%) μεταναστούπουλα, **382** (65%) Ελληνόπουλα
- Γενιά μετανάστευσης **18** (3%) πρώτη, **116** (20%) δεύτερη, **67** (12%) μεικτή
- Φύλο **352** (60%) κορίτσια, **231** (40%) αγόρια
- Ηλικία $M = 15.1$ έτη, $SD = .36$ έτη, εύρος: **14-16** έτη
- Εκπαίδευση γονέων $M_{ΕΛΛ} = 4.02$, $M_{ΜΕΤ} = 3.18$ (σε 7/θμια κλίμακα)
- Εργασία γονέων **73%** εργαζόμενοι, **9%** άνεργοι; **13%** NEET (ΕΛΛ > ΜΕΤ)
- Οικογενειακό εισόδημα $M = 3.24$; $SD = .67$ (σε 4/θμια κλίμακα Likert)

Εξαρτημένες μεταβλητές

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

- **Ενεργός** (6 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .74$)
...να εκφράζει τη γνώμη του για θέματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση
- **Συμβατικός** (2 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .64$)
...να ψηφίζει στις ευρωεκλογές

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

- **Διαδικτυακή** (4 προτάσεις, Ναι/Όχι, $\alpha = .57$)
Συζητήσεις για κοινωνική ή πολιτικά ζητήματα στο Διαδίκτυο
- **Οργανωσιακή** (7 προτάσεις, Ναι/Όχι, $\alpha = .55$)
[Έχεις υπάρξει μέλος σε] πολιτικό κόμμα ή πολιτική νεολαία

Εξαρτημένες μεταβλητές

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΔΕΣΜΕΥΣΗ

- **Εθελοντισμός** (3 προτάσεις, Ναι/Όχι, $\alpha = .66$)
Έγινες εθελοντής/εθελόντρια ή εργάστηκες για κάποιο κοινωνικό σκοπό
- **Αλtruισμός** (3 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .74$)
...να βοηθάς τους λιγότερο ευνοημένους
- **Κοινωνική ευημερία** (4 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .65$)
[Ένιωθες ότι] ανήκεις σε μία κοινότητα (π.χ. σε μια κοινωνική ομάδα, στο σχολείο σου, στη γειτονιά σου);

Ανεξάρτητη και ενδιάμεσες μεταβλητές

- **Πολιτικό ενδιαφέρον** (4 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .81$)
Πόσο σε ενδιαφέρει η πολιτική;

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ/[ΕΛΛΗΝΙΚΗ] ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

- **Δέσμευση** (3 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .76/.82$)
Αισθάνομαι ότι έχω ισχυρούς δεσμούς με την Ευρώπη/[Ελλάδα]
- **Εξερεύνηση** (3 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .70/.75$)
Αναζητώ πληροφορίες σχετικά με την Ευρώπη/[Ελλάδα]

ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ ΑΥΤΟΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

- **Πολιτική αυτοαποτελεσματικότητα** (7 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .79$)
Αισθάνομαι ότι έχω αρκετά καλή κατανόηση των σημαντικών κοινωνικών ζητημάτων.

Ενδιάμεσες μεταβλητές (μετανάστες)

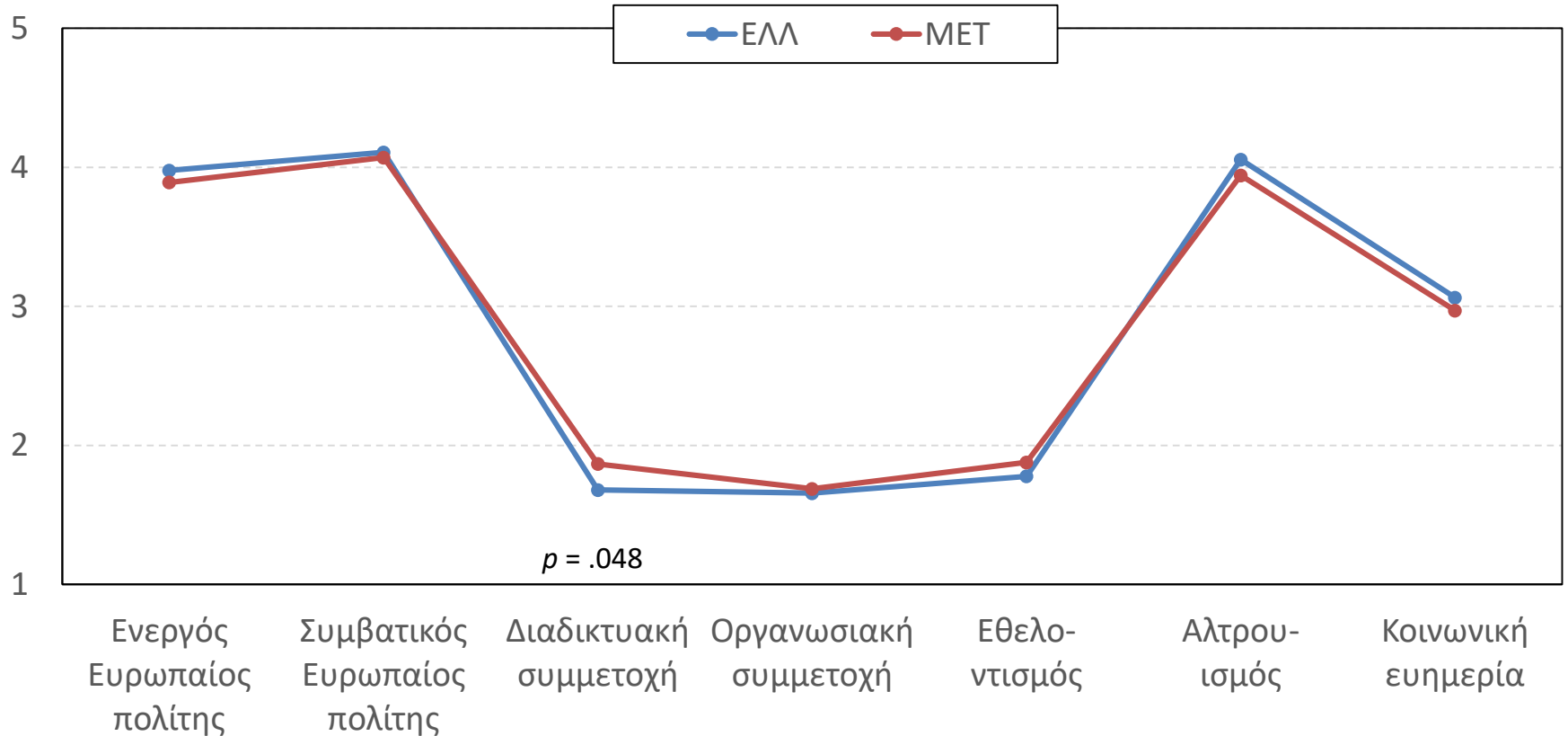
ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

- **Εθνοτικός** (7 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .86$)
Αισθάνομαι άνετα με τους συμπατριώτες μου
- **Εθνικός** (7 προτάσεις, 5/θμια κλίμακα Likert, $\alpha = .85$)
Αισθάνομαι άνετα με τους Έλληνες

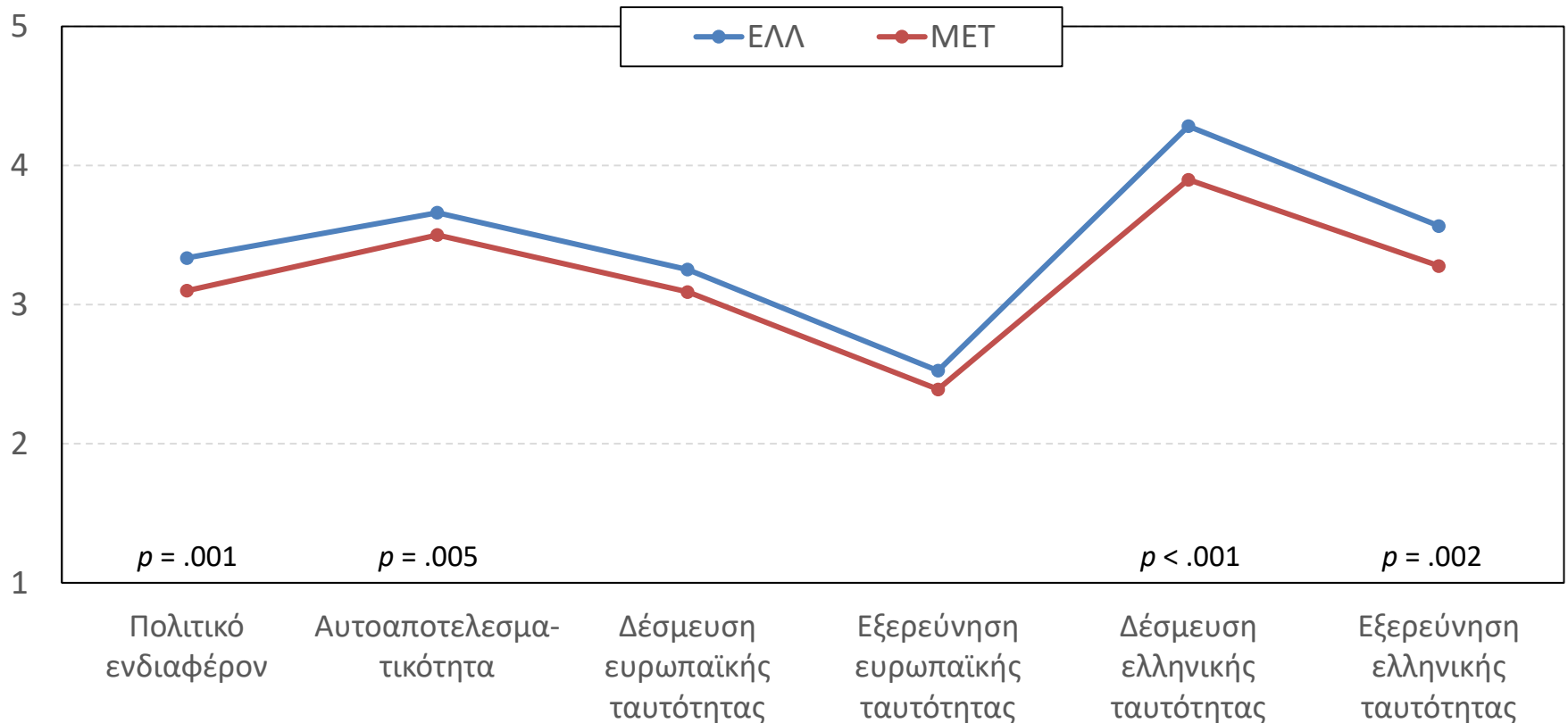
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

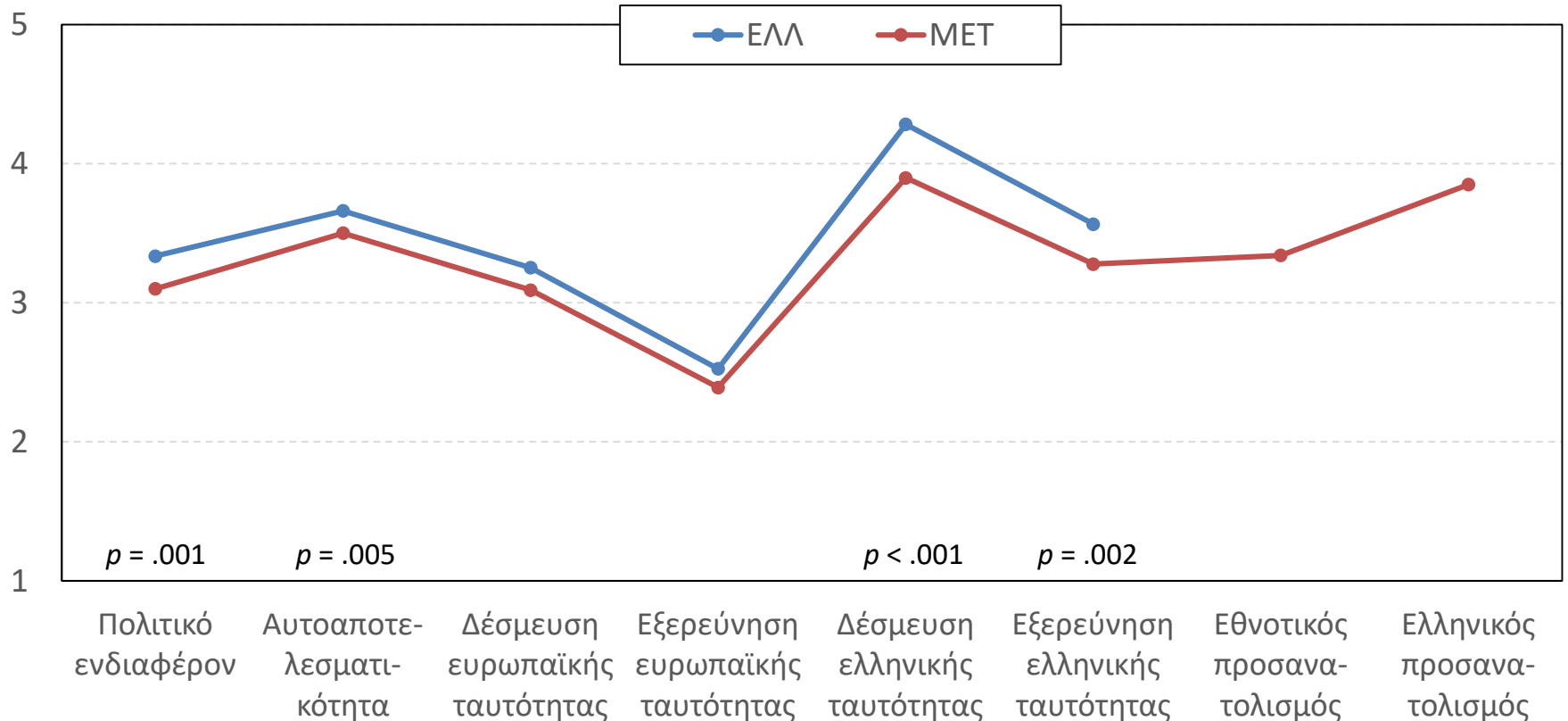
Μέσοι όροι τομέων της ενεργής πολιτειότητας

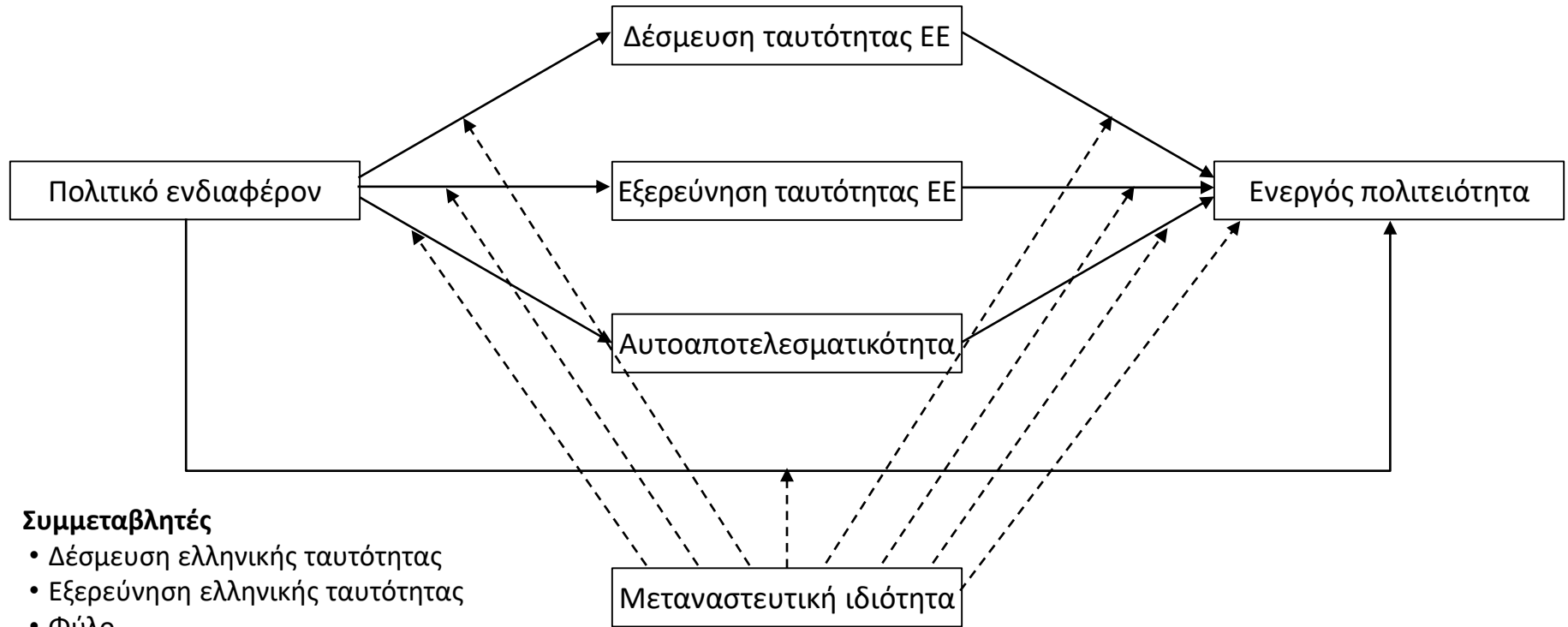
Μέσοι όροι πολιτικού ενδιαφέροντος και των διαμεσολαβητικών μεταβλητών

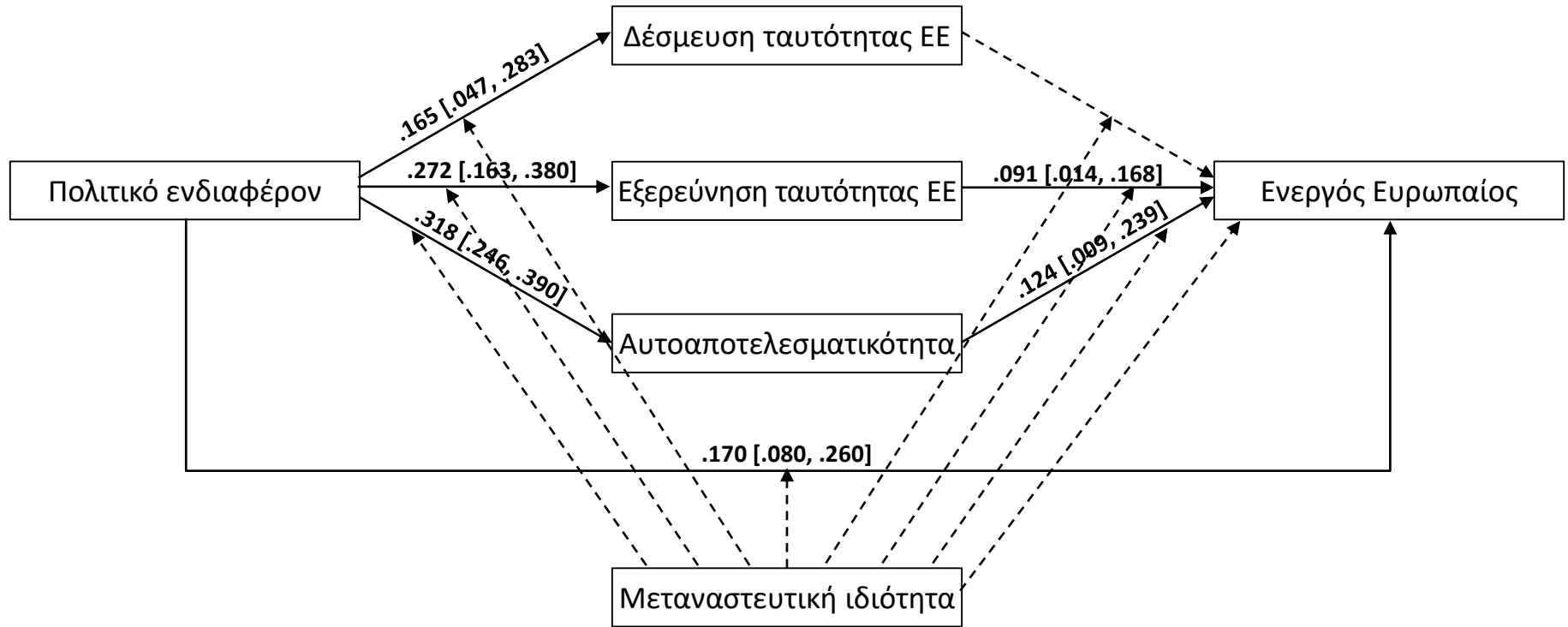
Μέσοι όροι πολιτικού ενδιαφέροντος και των διαμεσολαβητικών μεταβλητών

Αναλύσεις ρυθμιστικής διαμεσολάβησης (PROCESS μοντέλο 59. Hayes, 2013)

Άμεσες επιδράσεις στην αναπαράσταση του ενεργού Ευρωπαίου πολίτη

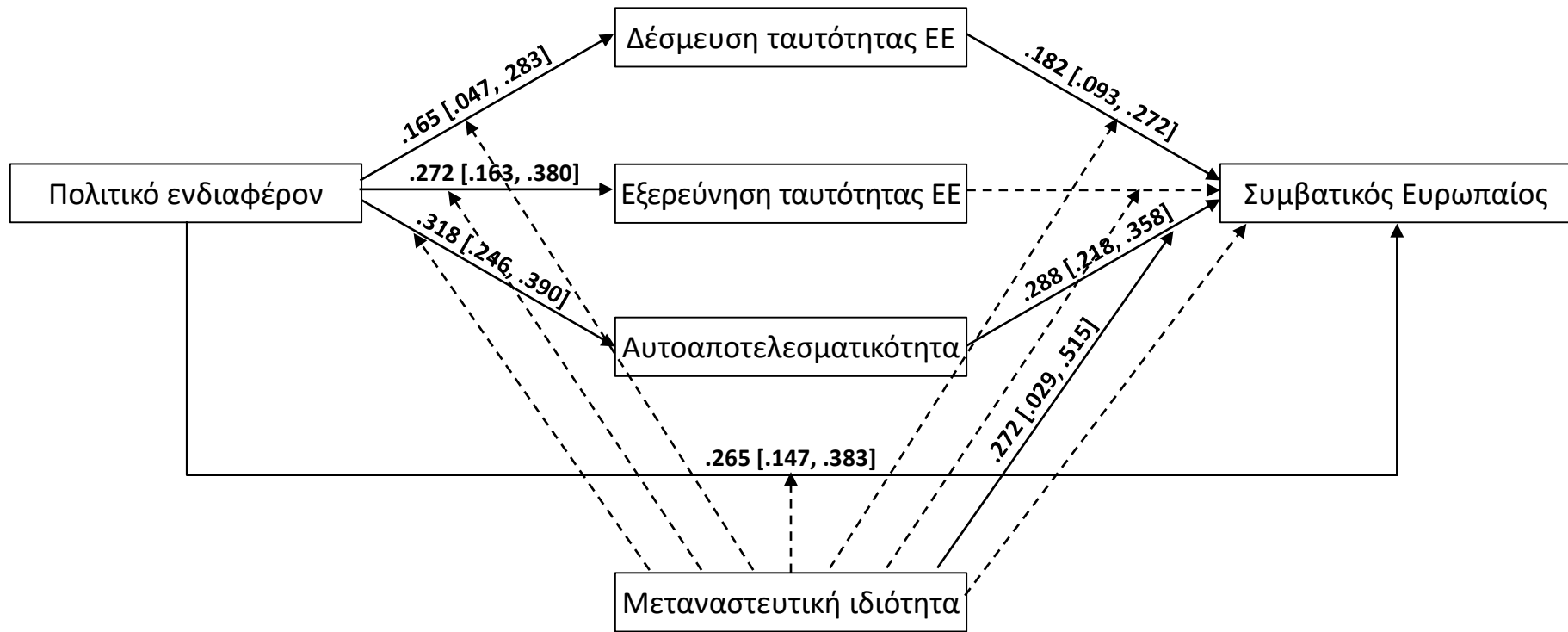

Έμμεσες επιδράσεις στην αναπαράσταση του ενεργού Ευρωπαίου πολίτη

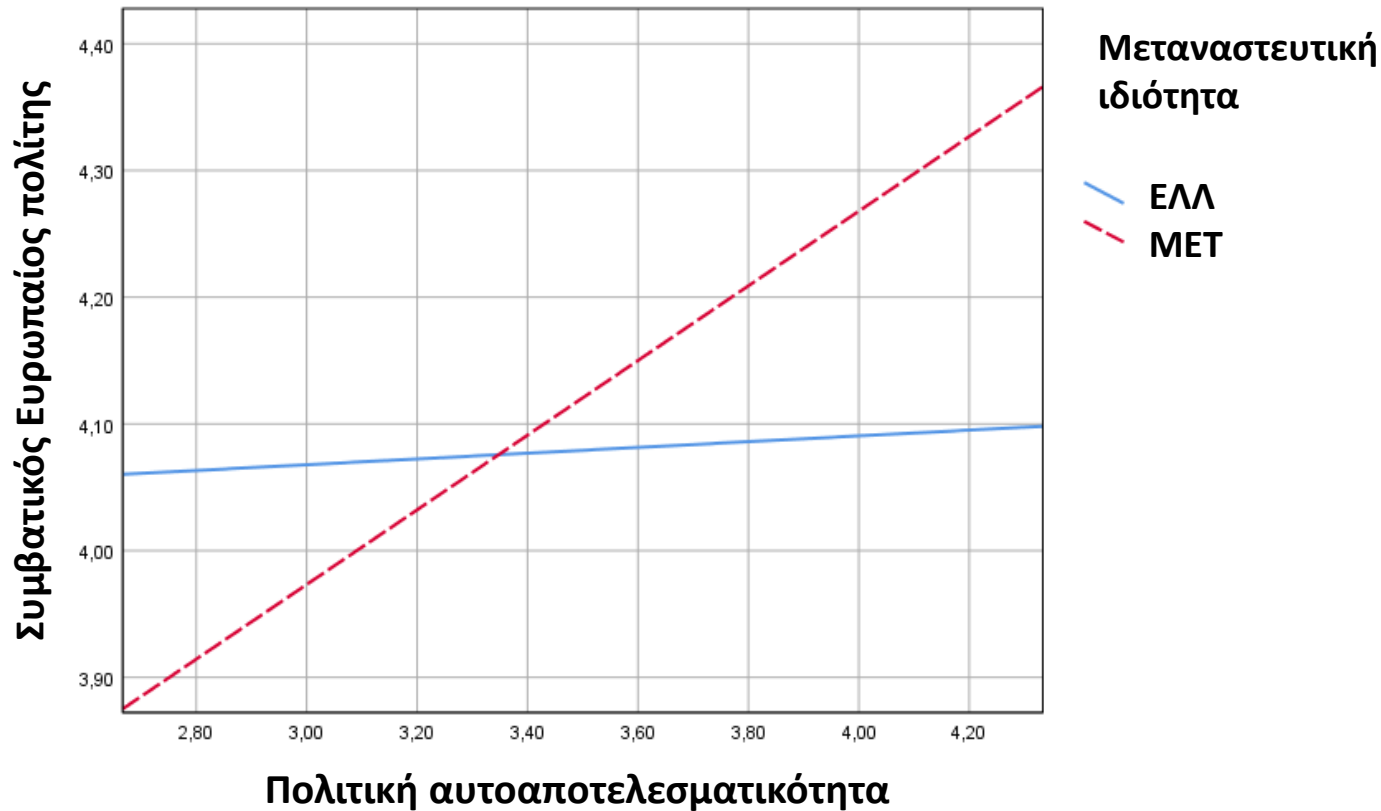

		Coef.	BootLLCI	BootULCI
Δέσμευση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	-0.000	-0.013	.012
	MET	.004	-0.016	.030
Εξερεύνηση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.024	.004	.050
	MET	-0.004	-0.032	.033
Πολιτική αυτο-αποτελεσματικότητα	ΕΛΛ	.039	.001	.084
	MET	.082	.016	.159

Άμεσες επιδράσεις στην αναπαράσταση του συμβατικού Ευρωπαίου πολίτη

Αλληλεπίδραση της αυτοαποτελεσματικότητας και της μετανάστευσης στην πρόβλεψη της αναπαράστασης του συμβατικού Ευρωπαϊού πολίτη

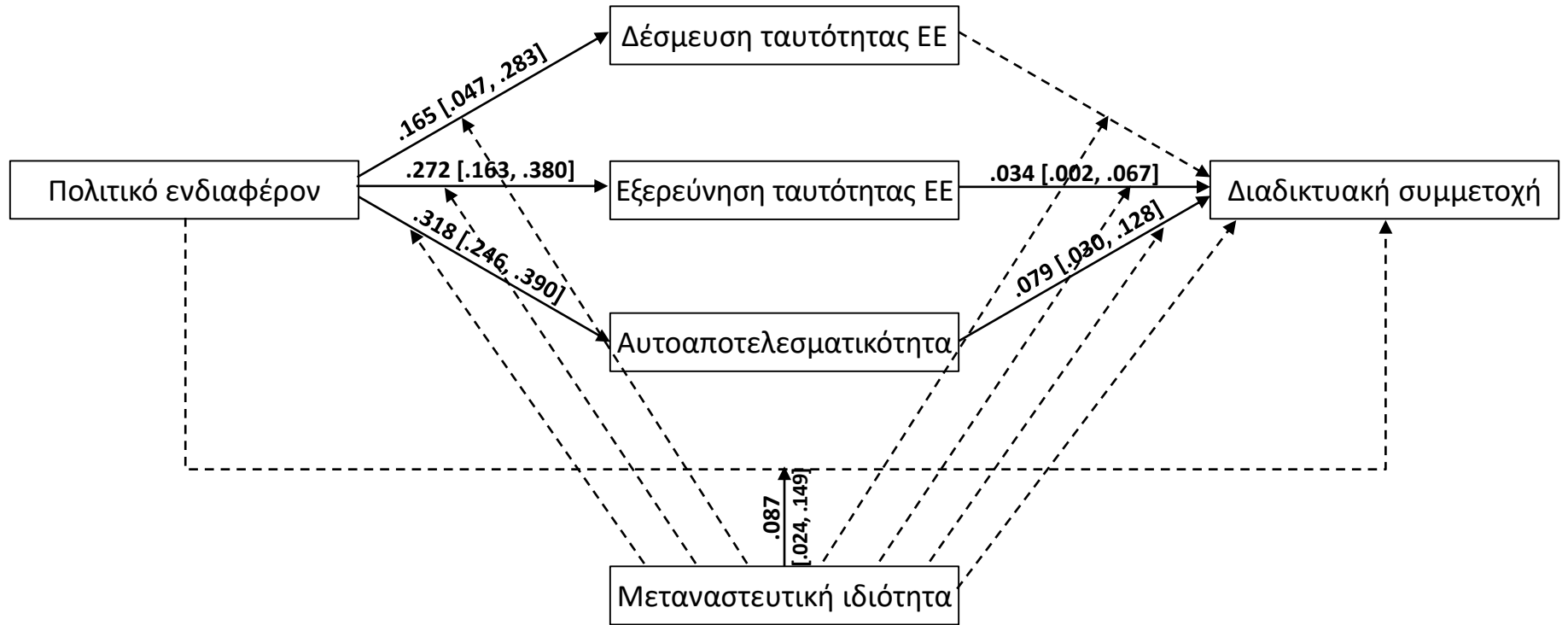

Έμμεσες επιδράσεις στην αναπαράσταση του συμβατικού Ευρωπαίου πολίτη

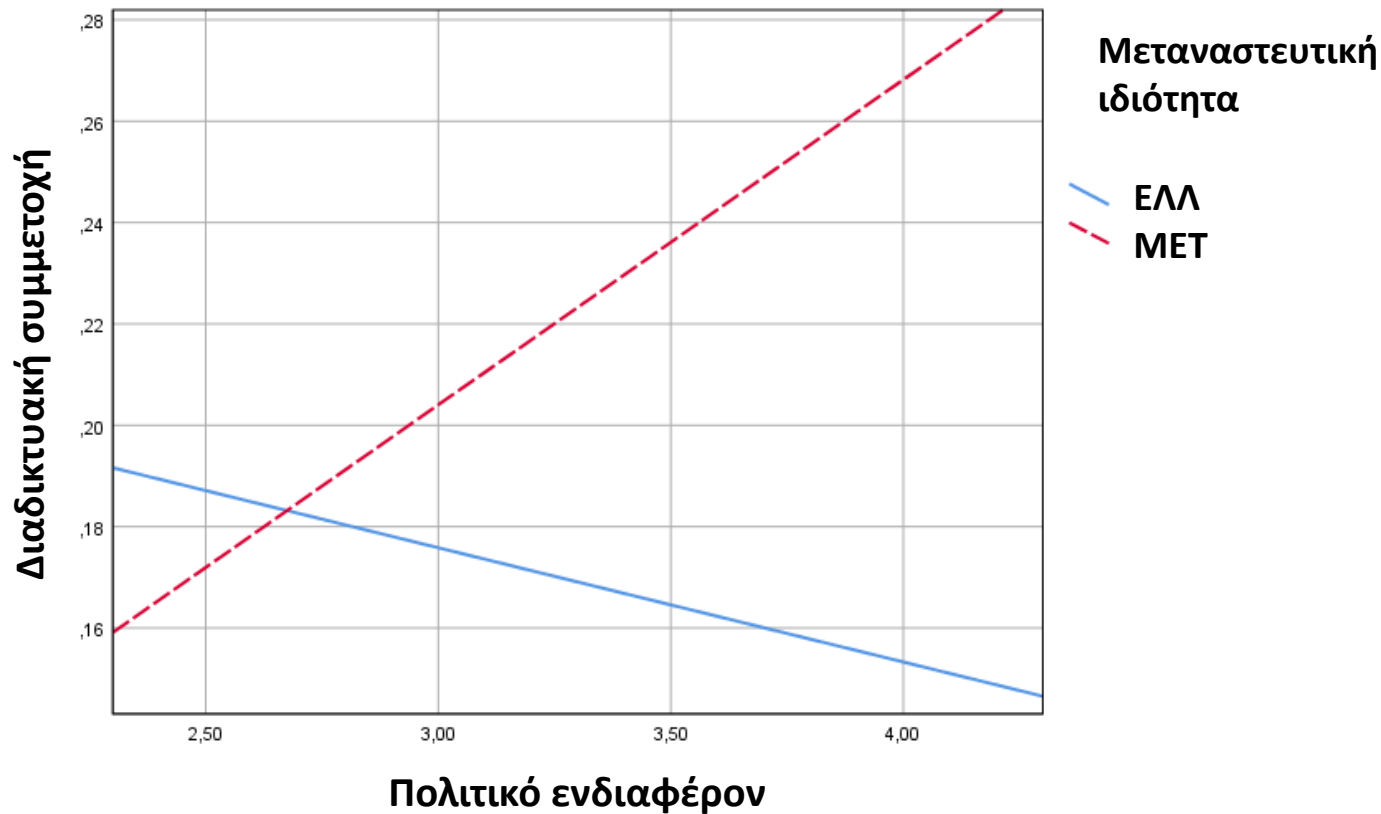

		Coef.	BootLLCI	BootULCI
Δέσμευση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.030	.006	.062
	MET	.019	-.008	.065
Εξερεύνηση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.000	-.030	.031
	MET	.013	-.031	.072
Πολιτική αυτο-αποτελεσματικότητα	ΕΛΛ	.007	-.043	.065
	MET	.112	.020	.211

Άμεσες επιδράσεις στη διαδικτυακή πολιτική συμμετοχή

Αλληλεπίδραση του πολιτικού ενδιαφέροντος και της μετανάστευσης στην πρόβλεψη της διαδικτυακής συμμετοχής

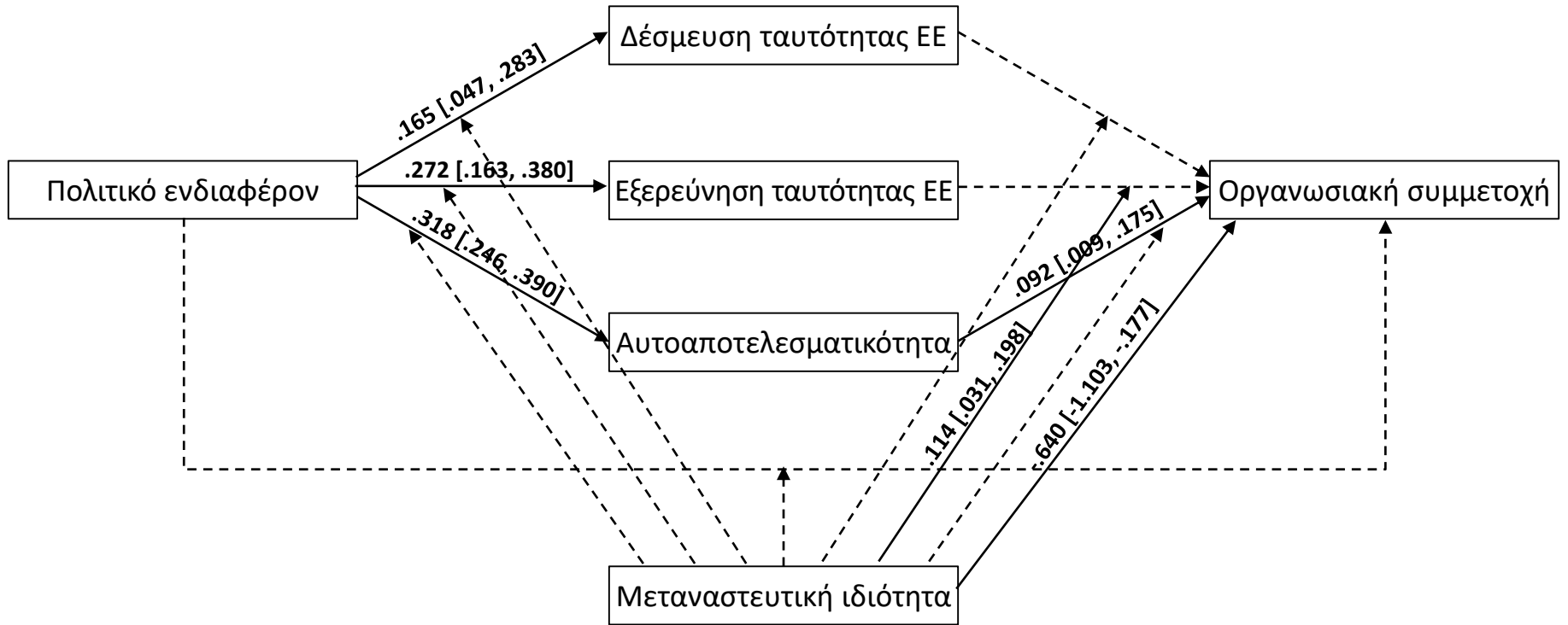

Έμμεσες επιδράσεις στη διαδικτυακή πολιτική συμμετοχή

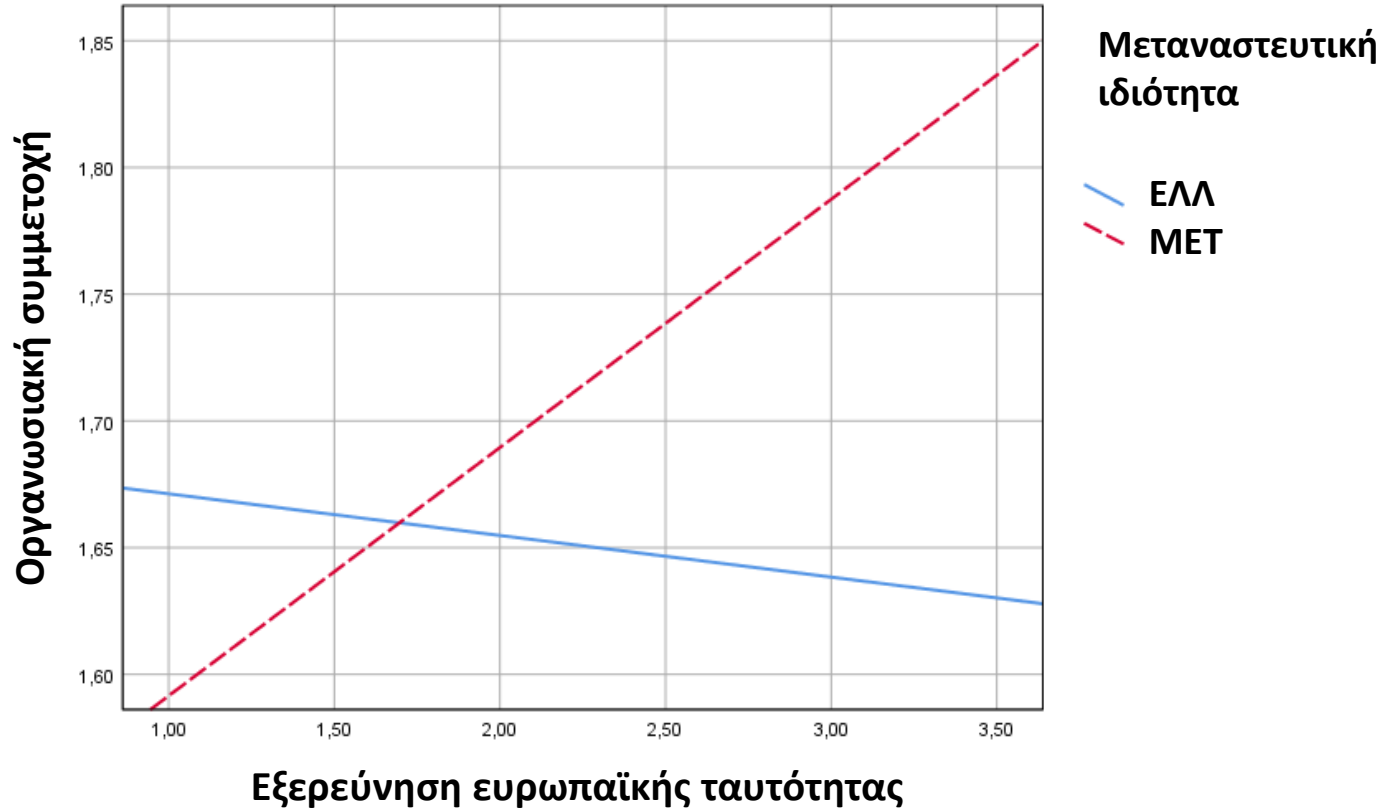

		Coef.	BootLLCI	BootULCI
Δέσμευση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	-0.001	-0.007	.004
	MET	-0.004	-0.016	.004
Εξερεύνηση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.009	.001	.020
	MET	.005	-0.008	.022
Πολιτική αυτο-αποτελεσματικότητα	ΕΛΛ	.025	.008	.045
	MET	.028	.000	.063

Άμεσες επιδράσεις στην οργανωσιακή συμμετοχή

Αλληλεπίδραση της εξερεύνησης της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της μετανάστευσης στην πρόβλεψη της οργανωσιακής συμμετοχής

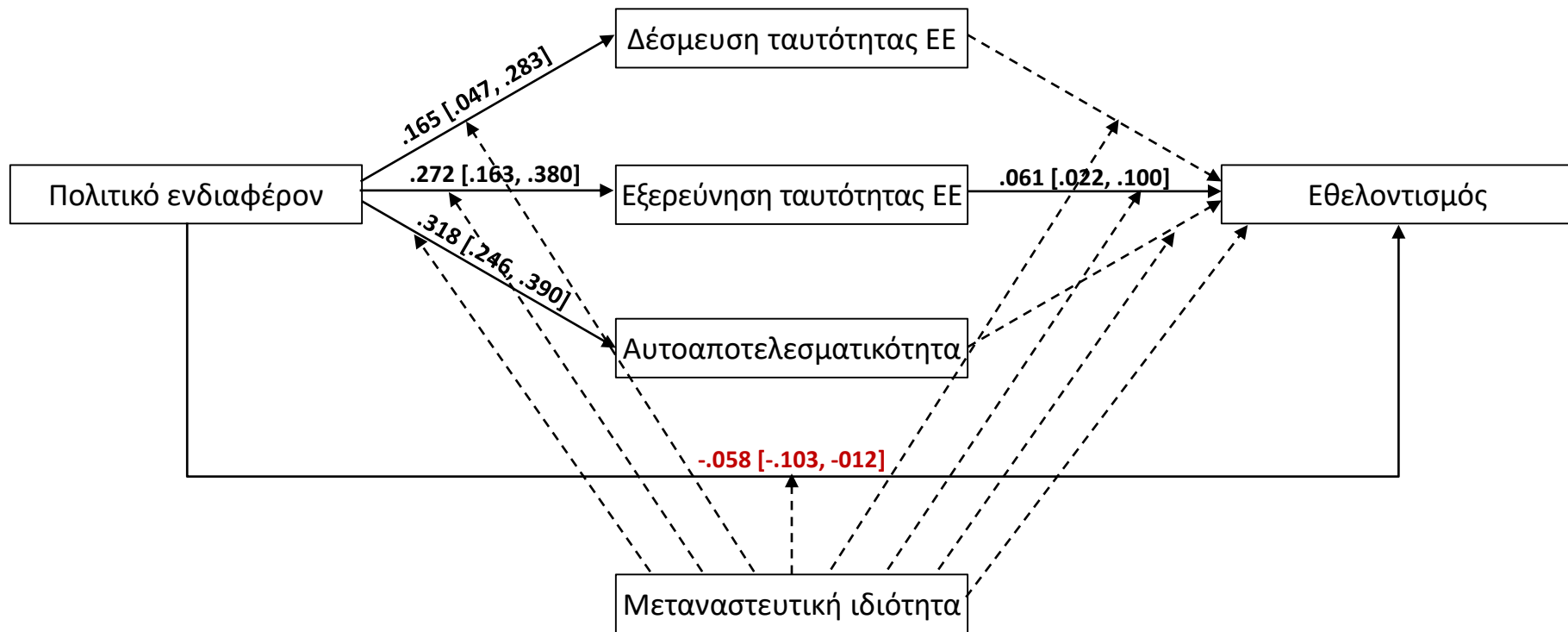

Έμμεσες επιδράσεις στην οργανωσιακή συμμετοχή

		Coef.	BootLLCI	BootULCI
Δέσμευση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	-.001	-.011	.008
	MET	.010	-.003	.032
Εξερεύνηση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	-.004	-.020	.011
	MET	.029	.003	.070
Πολιτική αυτο-αποτελεσματικότητα	ΕΛΛ	.029	.002	.060
	MET	.064	.019	.117

Άμεσες επιδράσεις στον εθελοντισμό

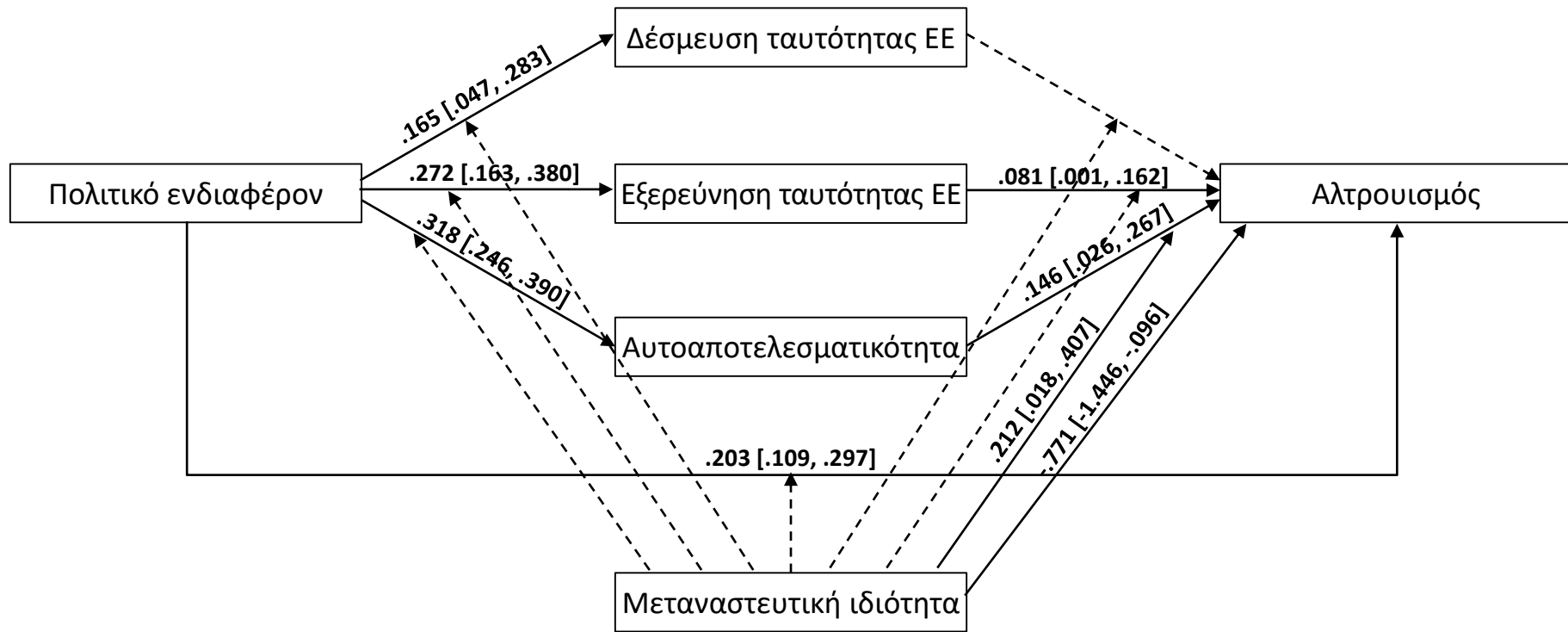

Έμμεσες επιδράσεις στον εθελοντισμό

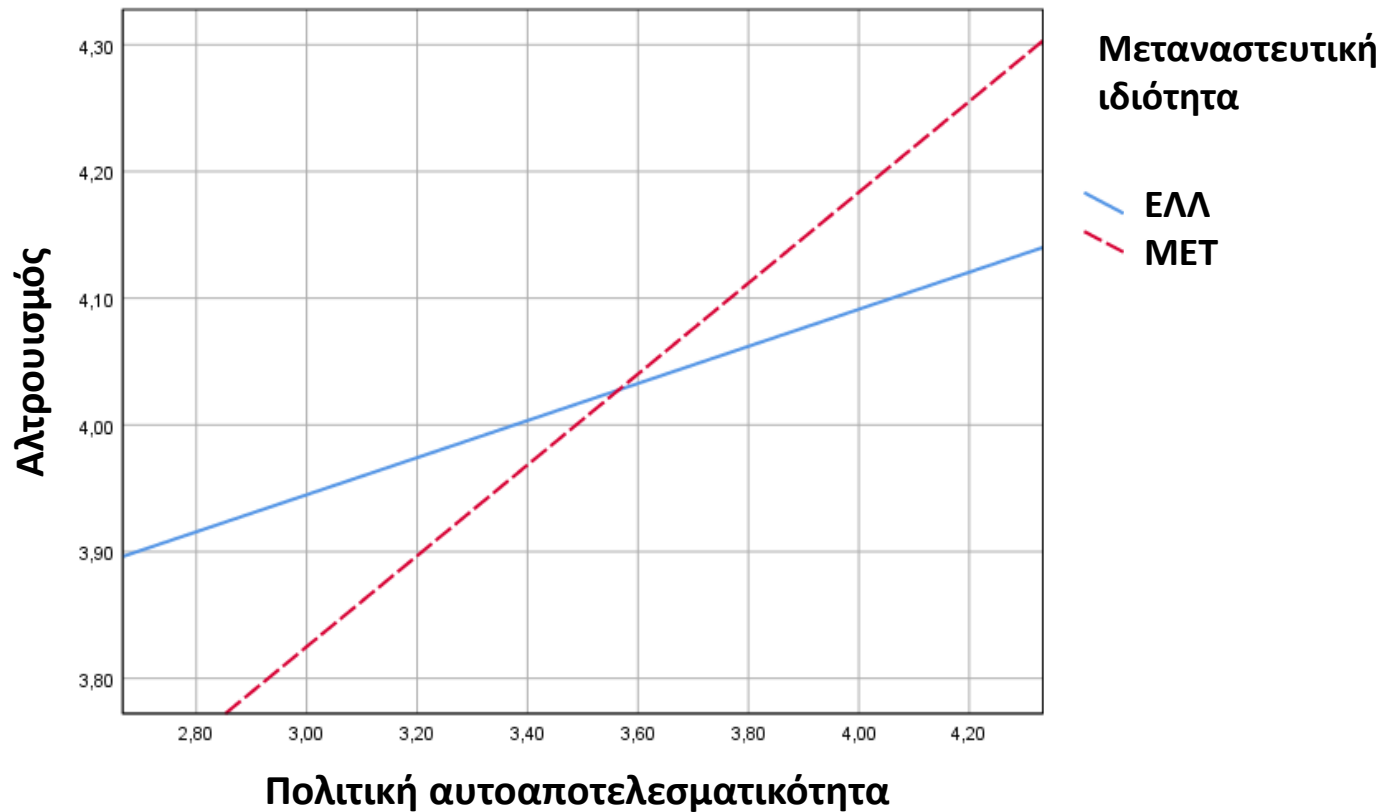

		Coef.	BootLLCI	BootULCI
Δέσμευση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.004	-.002	.012
	MET	.003	-.006	.017
Εξερεύνηση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.017	.006	.030
	MET	.008	-.006	.027
Πολιτική αυτο-αποτελεσματικότητα	ΕΛΛ	.009	-.009	.029
	MET	.008	-.021	.034

Άμεσες επιδράσεις στον αλτρουισμό

Αλληλεπίδραση της αυτοαποτελεσματικότητας και της μετανάστευσης στην πρόβλεψη του αλτρουισμού

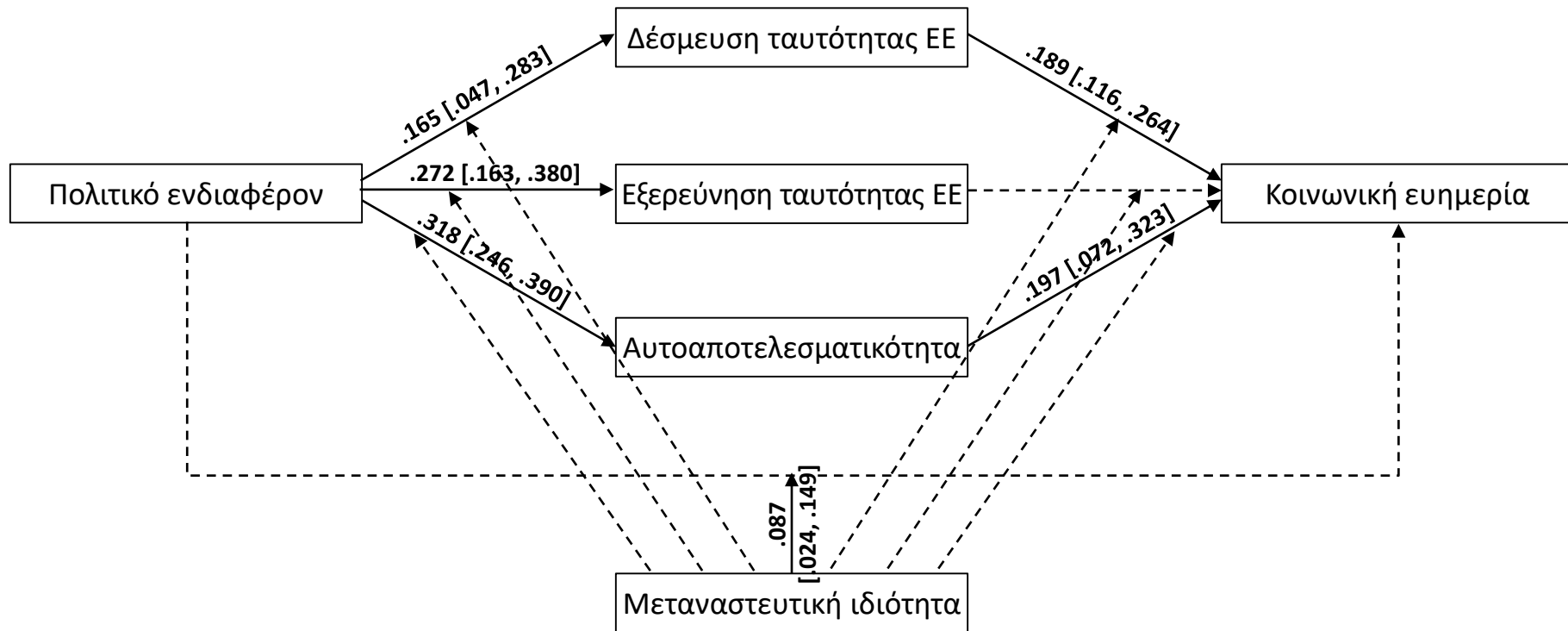

Έμμεσες επιδράσεις στον αλτρουισμό

		Coef.	BootLLCI	BootULCI
Δέσμευση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	-0.010	-0.029	.002
	MET	-0.005	-0.031	.016
Εξερεύνηση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.022	.001	.048
	MET	-0.005	-0.034	.039
Πολιτική αυτο-αποτελεσματικότητα	ΕΛΛ	.047	.005	.094
	MET	.136	.066	.216

Άμεσες επιδράσεις στην κοινωνική ευημερία

Έμμεσες επιδράσεις στην κοινωνική ευημερία

		Coef.	BootLLCI	BootULCI
Δέσμευση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	.031	.007	.059
	MET	.031	.001	.074
Εξερεύνηση ευρωπαϊκής ταυτότητας	ΕΛΛ	-.018	-.041	.004
	MET	.006	-.023	.053
Πολιτική αυτο-αποτελεσματικότητα	ΕΛΛ	.018	-.053	.091
	MET	.063	.020	.107

Άμεσες και έμμεσες επιδράσεις της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της αυτοαποτελεσματικότητας στη σχέση πολιτικού ενδιαφέροντος-πολιτειότητας

	Άμεσες επιδράσεις				Έμμεσες επιδράσεις		
	ΠΕ	ΔΕΤ	ΕΕΤ	ΠΑ	ΔΕΤ	ΕΕΤ	ΠΑ
Ενεργός Ευρωπαίος πολίτης	+EM		+EM	+EM		+E	+EM
Συμβατικός Ευρωπαίος πολίτης	+EM	+EM		+ M	+E		+ M
Διαδικτυακή συμμετοχή	+ M		+EM	+EM		+E	+EM
Οργανωσιακή συμμετοχή			+ M	+EM		+ M	+EM
Εθελοντισμός	-EM		+EM			+E	
Αλτρουισμός	+EM	+EM	+EM	+ M		+E	+EM
Κοινωνική ευημερία		+EM		+EM	+EM		+ M

ΠΕ: Πολιτικό Ενδιαφέρον. **ΔΕΤ:** Δέσμευση Ευρωπαϊκής Ταυτότητας. **ΕΕΤ:** Εξερεύνηση Ευρωπαϊκής Ταυτότητας.

ΠΑ: Πολιτική Αυτοαποτελεσματικότητα. **E:** Ελληνόπουλα. **M:** Μεταναστούπουλα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πολίτες 'σε αναμονή';

- Τα αναπαραστασιακά και τα αξιολογικά στοιχεία της ενεργής πολιτειότητας φαίνεται να είναι πιο ορατά από ό,τι τα εκφραστικά στοιχεία. Το πολιτικό ενδιαφέρον, η πολιτική αποτελεσματικότητα και η ευρωπαϊκή ταυτότητα κυμάνθηκαν σε μέτρια επίπεδα.
- Το πολιτικό ενδιαφέρον συνδέθηκε συστηματικά με την ενεργή πολιτειότητα, ακόμα και μετά τον έλεγχο των μεταβλητών διαμεσολάβησης. Οι συσχετίσεις ήταν πιο σταθερές για δράσεις με τυπικό πολιτικό περιεχόμενο και όχι τόσο για την κοινοτική συμμετοχή, πιθανώς αντανακλώντας την κοινωνικοποίηση στην οικογένεια και στο σχολείο (Andolina et al., 2003).
- ☞ Η μη ενεργή πολιτειότητα δεν είναι ίση με την παθητικότητα. Οι συμμετέχοντες μοιάζουν με το προφίλ των 'πολιτών σε αναμονή' (Amnå & Ekman, 2014) ή των 'παρατηρητών' (Schudson, 1998).

Ο ρόλος της αυτοαποτελεσματικότητας

- Η άμεση και η έμμεση επίδραση της πολιτικής αποτελεσματικότητας ήταν σημαντική σε όλα τα μοντέλα που ελέγχθηκαν, εκτός εκείνου που προέβλεπε τον εθελοντισμό, πιθανώς λόγω στατιστικών περιορισμών (πολύ χαμηλός μέσος όρος και υψηλή τυπική απόκλιση του εθελοντισμού).
 - Η εσωτερική πολιτική αποτελεσματικότητα (δηλαδή η αίσθηση προσωπικής ικανότητας) είναι σημαντική για την προώθηση τόσο της τυπικής όσο και της εναλλακτικής πολιτικής συμμετοχής. Η εξωτερική πολιτική αποτελεσματικότητα (δηλαδή η επάρκεια του πολιτικού συστήματος) σχετίζεται με την εμπιστοσύνη στους πολιτικούς θεσμούς (Caprara et al., 2009).
- ☞ Η σημασία των μετρήσεων στο κατάλληλο επίπεδο ανάλυσης.

Ο ρόλος της ευρωπαϊκής ταυτότητας

- Τουλάχιστον μία από τις δύο διαστάσεις της ευρωπαϊκής ταυτότητας διαμεσολάβησε την επίδραση του πολιτικού ενδιαφέροντος στην ενεργό πολιτειότητα.
- Η εξερεύνηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας ήταν πιο ισχυρή από τη δέσμευση (σημαντική σε 5 μοντέλα έναντι 2, αντίστοιχα).
- Η εξερεύνηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι πιθανώς ένας μηχανισμός δημιουργίας ταυτότητας μέσω της συμμετοχής, σύμφωνα με την υπόθεση των Reicher και Drury (2011) ότι οι ταυτότητες αναπτύσσονται σε συνάρτηση με τις εξελισσόμενες κοινωνικές σχέσεις.
- ☞ Η σημασία της οικοδόμησης μιας τεκμηριωμένης ευρωπαϊκής ταυτότητας, σε αντίθεση με τη 'δοτή' ταυτότητα.

Ο ρόλος της μεταναστευτικής ιδιότητας

- Σε όλα τα μοντέλα βρέθηκε στατιστικώς σημαντική ρύθμιση της μεταναστευτικής ιδιότητας: η εξερεύνηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας ήταν πιο σημαντική για τους Έλληνες και η πολιτική αυτοαποτελεσματικότητα ήταν πιο σημαντική για τους μετανάστες.
- Η ενεργή πολιτειότητα ως καταλύτης για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών (Hainmueller et al., 2017) μέσω της συμμετοχής στον κοινό ευρωπαϊκό χώρο.
- Τα Ελληνόπουλα έχουν πρόσβαση στα πολιτικά δικαιώματα αλλά, αντιθέτως, πρέπει να διαπραγματευτούν την ευρωπαϊκή ταυτότητα προκειμένου να γίνει συμβατή με την ισχυρή εθνική ταυτότητά τους (Koumandaraki, 2002).
- ☞ Οι ταυτότητες ως προϊόντα και πρόδρομοι της συλλογικής δράσης (Reicher & Drury, 2011).

Περιορισμοί και προοπτικές

- Αυτοαναφορές: μεροληπτικό σφάλμα κοινής μεθόδου.
- Μη τυχαία δειγματοληψία: προσοχή στη γενίκευση των ευρημάτων.
- Συγχρονικά δεδομένα: η κατεύθυνση των επιδράσεων είναι ασαφής.
- Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα; Ανάγκη διαχωρισμού των κινήτρων και των μορφών πολιτικής συμμετοχής. Ίδιοι τύποι δράσης δεν υπονοούν κοινούς στόχους.
- Τι συνιστά τη δημοκρατική συμμετοχή (π.χ. έναντι του εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης);
- Πέρα από την ενεργητικότητα και την παθητικότητα: πολίτες 'σε αναμονή' (Amnå & Ekman, 2014).

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

✉ vpavlop@psych.uoa.gr

🌐 www.catchyou.eu

Βιβλιογραφία

- ✓ Adler, R. P., & Goggin, J. (2005). What do we mean by “civic engagement”? *Journal of Transformative Education*, 3, 236-253. doi:10.1177/1541344605276792
- ✓ Amnå, E., & Ekman, J. (2014). Standby citizens: Diverse faces of political passivity. *European Political Science Review*, 6, 261-281. doi:10.1017/S175577391300009X
- ✓ Andolina, M. W., Jenkins, K., Zukin, C., & Keeter, S. (2003). Habits from home, lessons from school: Influences on youth civic development. *PS: Political Science and Politics*, 36, 275-280. doi:10.1017/s104909650300221x
- ✓ Banaji, S., Mejias, S., Kouts, R., Piedade, F., Pavlopoulos, V., Tzankova, I., Mackova, A., & Amnå, E. (2017). Citizenship’s tangled web: Associations, gaps and tensions in formulations of European youth active citizenship across disciplines. *European Journal of Developmental Psychology*. Advance online publication. doi:10.1080/17405629.2017.1367278
- ✓ Bauböck, R., Hutcheson, D., Shaw, J., & Vink, M. P. (2013). *Access to citizenship and its impact on immigrant integration: European summary and standards*. European University Institute and Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Retrieved from <http://cadmus.eui.eu/>
- ✓ Cammaerts, B., Bruter, M., Banaji, S., Harrison, S., & Anstead, N. (2014). The myth of youth apathy: Young Europeans’ critical attitudes toward democratic life. *American Behavioral Scientist*, 58, 645-664. doi:10.1177/0002764213515992
- ✓ Campbell, A., Gurin, G., & Miller, W. (1954). *The voter decides*. Evanstone, IL: Row, Peterson & Co.
- ✓ Caprara, G. V., Vecchione, M., Capanna, C., & Mebane, M. (2009). Perceived political self-efficacy: Theory, assessment, and applications. *European Journal of Social Psychology*, 39(6), 1002-1020. doi:doi:10.1002/ejsp.604
- ✓ Cerutti, F. (2003). A political identity of the Europeans? *Thesis Eleven*, 72, 26-45. doi:10.1177/0725513603072001133
- ✓ Crocetti, E., Garckija, R., Gabrielavičiūtė, I., Vosylis, R., & Žukauskienė, R. (2014). Reciprocal associations between identity and civic engagement in adolescence: A two-wave longitudinal study. *International Journal of Developmental Science*, 8(3-4), 115–124. doi:10.3233/DEV-1400139

Βιβλιογραφία

- ✓ Dalton, R. (2008). Citizenship norms and the expansion of political participation. *Political Studies*, 56, 76–98. doi:10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x
- ✓ Ekman, J., & Amnå, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22, 283-300. doi:10.2478/s13374-012-0024-1
- ✓ European Parliamentary Research Service. (2014). *2014 European elections. Profile of voters and non-voters in each EU Member State*. Brussels: Public Opinion Monitoring Unit, European Parliament. Retrieved from <http://www.europarl.europa.eu>
- ✓ Gallego, A., & Oberski, D. (2012). Personality and political participation: The mediation hypothesis. *Political Behavior*, 34, 425-451. doi: 0.1007/s11109-011-9168-7
- ✓ Hainmueller, J., Hangartner, D., & Pietrantuono, G. (2017). Catalyst or crown: Does naturalization promote the long-term social integration of immigrants? *American Political Science Review*, 111(2), 256-276. doi:10.1017/S0003055416000745
- ✓ Hatton, T. (2016). Immigration, public opinion and the recession in Europe. *Economic Policy*, 31, 205-246. doi:10.1093/epolic/eiw004
- ✓ Hayes, A. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York, NY: Guilford.
- ✓ Hoffman, L., & Thomson, T. (2009). The effect of television viewing on adolescents' civic participation: Political efficacy as a mediating mechanism. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 53(1), 3-21, doi:10.1080/08838150802643415
- ✓ Jung, N., Kim, Y., & Gil de Zúñiga, H. (2011). The mediating role of knowledge and efficacy in the effects of communication on political participation. *Mass Communication and Society*, 14(4), 407-430. doi:10.1080/15205436.2010.496135
- ✓ Karp, J., & Banducci, S. (2008). Political efficacy and participation in twenty-seven democracies: How electoral systems shape political behaviour. *British Journal of Political Science*, 38(2), 311-334. doi:10.1017/S0007123408000161

Βιβλιογραφία

- ✓ Kenski, K., & Stroud, N. J. (2006). Connections between Internet use and political efficacy, knowledge, and participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(2), 173-192. doi:10.1207/s15506878jobem5002_1
- ✓ Klandermans, P. G. (2014). Identity politics and politicized identities: Identity processes and the dynamics of protest. *Political Psychology*, 35(1), 1-22. doi:doi:10.1111/pops.12167
- ✓ Koumandaraki, A. (2002) The evolution of Greek national identity. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 2(2), 39-53. doi:10.1111/j.1754-9469.2002.tb00026.x
- ✓ Kuhn, T., Van Elsas, Hakhversian, A., & Van der Brug, W. (2016). An ever wider gap in an ever closer union: Rising inequalities and Euroscepticism in 12 West European democracies, 1975–2009. *Socio-Economic Review*, 14, 27–45. doi:10.1093/ser/mwu034
- ✓ Mannerström, R., Lönnqvist, J.-R., & Leikas, S. (2017). Links between identity formation and political engagement in young adulthood. *Identity*, 17(4), 253-266. doi:10.1080/15283488.2017.1379906
- ✓ Maricut, A. (2017). Different narratives, one area without internal frontiers: Why EU institutions cannot agree on the refugee crisis. *National Identities*. Advance online publication. doi:10.1080/14608944.2016.1256982
- ✓ McClurg, S. (2003). Social networks and political participation: The role of social interaction in explaining political participation. *Political Research Quarterly*, 56, 448-464.
- ✓ McLeod, J., Scheufele, D., & Moy, P. (1999). Community, communication, and participation: The role of mass media and interpersonal discussion in local political participation. *Political Communication*, 16(3), 315-336. doi:10.1080/105846099198659
- ✓ Mierīņa, I. (2014). The vicious circle. Does disappointment with political authorities contribute to political passivity in Latvia? *European Societies*, 16(4), 615-637. doi:10.1080/14616696.2012.749414
- ✓ Parvin, P. (2018). Democracy without participation: A new politics for a disengaged era. *Res Publica*, 24, 31-52. doi:10,1007/s11158-017-9382-1

Βιβλιογραφία

- ✓ Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- ✓ Reicher, S., & Drury, J. (2011). Collective identity, political participation, and the making of the social self. In A. E. Azzi, X. Chrysoschoou, B. Klandermans, & B. Simon (Eds.), *Identity and participation in culturally diverse societies: A multidisciplinary perspective* (pp. 158-175). Chichester, UK: Blackwell. doi:10.1002/9781444328158.ch8
- ✓ Schudson, M. (1998). *The good citizen: A history of American civic life*. New York, NY: The Free Press.
- ✓ Stanley, L. (2013). *A European supra-national identity: The solution to the European Union's crisis of legitimacy?* London: The Bruges Group.
- ✓ Teorell, J., Torcal, M., & Montero, J. R. (2007). Political participation: Mapping the terrain. In J. W. Van Deth, J. R. Montero, & A. Westholm (Eds.), *Citizenship and involvement in European democracies: A comparative analysis* (pp. 334-357). London & New York: Routledge.
- ✓ Torney-Purta, J. (2002). The school's role in developing civic engagement: A study of adolescents in twenty-eight countries. *Applied Developmental Science, 6*, 203-212. doi:10.1207/S1532480XADS0604_7
- ✓ Van Zomeren, M., Postmes, T., & Spears, R. (2008). Toward an integrative social identity model of collective action: A quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives. *Psychological Bulletin, 134*, 504-535. doi:10.1037/0033-2909